

jednává o základních pojmech a problémech buddhismu – karmě a reinkarnaci, podmíněném vznikání, čtyřech vznešených pravdách, osmidílné stezce. *Der Buddha, die Lehre und die Gemeinde* je titul druhého dílu, který obsáhle pojednává o historii buddhismu na pozadí výkladu tří buddhistických útočišť – Buddha, Dhammy a Saňghy. Závěrečný třetí díl *Buddhismus und Christentum* se věnuje problematice pojmu Boha, osoby Ježíše Krista a obecně vztahu těchto dvou význačných světových náboženství.

Ačkoliv samotné Rakousko není jistě buddhistickou velmocí Západu, dějiny buddhismu v tomto regionu jsou bohaté jak na osobnosti a díla, tak i na množství praktikujících skupin. Tento krátký příspěvek poukazuje na nejvýznamnější z nich. Je samozřejmé, že dějiny buddhismu v Rakousku nelze analyzovat odděleně od vývoje buddhismu především v Německu. Avšak stejně tak nelze zpracovávat dějiny buddhismu v českých zemích bez ohledu na buddhistické dění v Rakousku a Německu, zvláště pak v období do 2. světové války. Lze jen doufat, že stejně jako jsou zpracovány dějiny u našich jižních a západních sousedů, budou v co nejbližší době zpracovány také dějiny buddhismu v českých zemích.

XIII. mezinárodní kongres křesťanské archeologie

Jan Bouzek

XIII. mezinárodní kongres křesťanské archeologie se konal ve Splitu a Poreči od 25. září do 1. října 1994. Zčásti byl věnován stoletému výročí prvního kongresu křesťanské archeologie, pořádaného ve Splitu a Saloně v r. 1894, zčásti památce G. B. de Rossiho, zakladatele moderního oboru křesťanské archeologie. Asi polovina zasedání byla plenárních a konala se ve velkém sále se simultánními překlady. Mezi jednacími jazyky byla i chorvatština (výrazu srbochorvatština se neužívalo), které velká část účastníků bohužel nerozuměla. Hlavním tématem kongresu byla doba Justinianova a problémy 6. a 7. století, které často považuje za svou doménu i archeologie byzantská. Vzhledem k nedávné válce a dosud trvajícímu válečnému stavu (zejména v nedaleké Bosně) byla účast na kongre-

su nižší a jeho samotné konání bylo předmětem sporu ve vedení příslušné mezinárodní organizace; kongres sám byl ale nesporným úspěchem organizátorů, kteří získali značnou finanční podporu od chorvatské vlády a morální podporu zvenčí (záštitu nad kongresem převzali generální ředitel UNESCO M. M. Zaragoza a vatikánský sekretář kardinál Angelo Sodano). Pobyt značného počtu účastníků z bývalých komunistických zemí (samozřejmě s výjimkou Srbska) byl umožněn subvencí nadace Open Society – East to East.

Asi polovina referátů se týkala balkánských zemí, překvapující byly zejména četné nové objevy starokřesťanských bazilik v Makedonii a v Bosně z 5.- 6. století, z doby před slovanskou invazí. Z Bosny samé přijela řada delegátů s příspěvky připravenými v nouzových podmínkách; dojemná byla zpráva ředitele Národního muzea v Sarajevu, popisující pokusy o záchranu sbírek v rozstřílené budově, ležící jen několik set metrů od zelené linie oddělující bosenský sektor města od srbského.

Další referáty se týkaly zejména architektonických památek v Itálii, ve Španělsku a ve východním Středomoří, jejich typologie, raně křesťanské mozaiky a ikonografie raně křesťanského umění. Jen velmi málo příspěvků se – podobně jako na předchozích kongresech – zabývalo širšími aspekty raně křesťanského období, městským osídlením 4. – 6. století na Balkáně, v Sýrii a v severní Africe. Zastoupeno však bylo i drobné umění, především výroba skla, keramiky a lamp.

Ke kongresu bylo otevřeno několik výstav: jedna byla věnována raně křesťanským památkám střední Dalmácie včetně ostrovů, druhá archivů plánů a kreseb Einara Dyggveho. Třetí v pořadí byla nová (obnovená) expozice archeologického muzea ve Splitu s výstavou „Salona Christiana“, čtvrtá nová expozice středověkého lapidária (Muzea středověké archeologie), zpřístupněná v budově rekonstruované po ostřelování jugoslávské flotily před několika lety. Splitské hotely jsou většinou obsazeny uprchlíky z Chorvatska a Bosny, účastníci kongresu byli ubytováni na ostrově Brač. Exkurze během kongresu směřovaly do Salony, kde byl položen věnec na hrob Frano Buliće, a k raně křesťanským kostelům na ostrově Brač. Ve čtvrtek 28. září účastníci navštívili ostrov Brioni s monumentální římskou vilou, byzantskou pevností a zřícenou raně křesťanskou bazilikou. V Poreči pro ně byla připravena výstava archeologického muzea o raném středověku (od příchodu Slovanů) a další speciální výstavu o křesťanských památkách severovýchodního Chorvatska u příležitosti kongresu uspořádalo Národní muzeum v Záhřebu. Výstavy a exkurze umožnily seznámit se opravdu důkladně se vším, co se z pozdní antiky a především ze starokřesťanských církevních památek v Dalmácii dochovalo a co bylo do dnešní doby objeveno a zrekonstruováno: rekonstrukce jsou vesměs provedeny vkusně a s technickou dovedností.

I když památek takové vrcholné úrovně jako Diokleciánův palác s mauzoleem, přeměněným na splitskou katedrálu, nebo salonská bazilika, není příliš mnoho, zajímavé jsou i drobnější kostely. Výborně dochovaná bazilika v Poreči s raně křesťanskými mozaikami snese srovnání s chrámy ravennskými.

Teologie – religionistika – předěl

Otakar A. Funda

Na diskusi k mému článku „Rozdíl mezi teologem a religionistou“ (*Religio* 2/1993), uveřejněné v témže čísle a v čísle 2/1994, nebudu odpovídat polemicky. Čtenáři k posouzení bych jen stručně podtrhl svou základní tezi.

Teologie a religionistika jsou dvě naprosto odlišné disciplíny a vyznačují se zcela odlišným přístupem k tématu. Religionista studuje – s úsilím o co nejvyšší možnou míru nepředpojatosti či nezaujatosti – náboženství jako lidské jevy lidských dějin a kultury. Jeho přístup je kulturně historický, antropologický, sociologický, psychologický apod. Nerozhoduje, které náboženství či respektive božstvo je pravé a které je nepravé, nýbrž se ptá, co na tom lidé mají, že věří, že vyznávají božský princip či osobní božský protějšek, a jaké pojetí světa, života a člověka artikulují prostřednictvím různých náboženských mýtů, rituů, dogmat či kerygmatických výpovědí. Jeho přístup je nezaujatý v tom smyslu, že se s žádným ze studovaných náboženství vnitřně neztotožňuje, že žádné nesdílí v náboženské poloze vyznávání a kultického prožívání.

Je samozřejmé, že takto nestranný religionista má také své určité východisko, svůj zorný úhel pohledu a není tedy „absolutně“ nezaujatý. Jeho stanovisko však leží mimo referenční rámec náboženských vyznání. Je to stanovisko filozofické, i když různého zaměření, např. fenomenologické, neopozitivistické či vycházející z analýzy jazyka apod. Jeho zaujetí pro nezaujatost v oboru religionistiky pak spočívá v tom, že se snaží v co možná nejvyšší míře vyzávorkovat svůj zorný úhel pohledu, svá východiska, a pokouší se co nejvíce zjednat prostor, v němž by to které pojednávání náboženství mohlo samo přijít k řeči. Religionista se tak pokouší pochopit a sdělit, jak to které náboženství samo sobě rozumí.